

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 35/2016-05

RUSYA'NIN KIRIM'I İLHAKINA YÖNELİK TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Mürvet ŞAHİN*

---

*musahin@doganburda.com , İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Bölümü Öğrencisi

RUSYA'NIN KIRIM'I İLHAKINA YÖNELİK TÜRK DIŞ POLİTİKASI

ÖZET

Dış politikada sert gücün mü yoksa yumuşak gücün mü belirleyici olduğu Soğuk Savaş sonrası uluslararası ilişkiler disiplininin en önemli tartışma konularından birisi olmuştur. Türk dış politikası açısından ise özellikle AK Parti dönemi Türk dış politikasında yumuşak gücün daha belirleyici olduğu ile ilgili çeşitli değerlendirmeler bulunmaktadır. 2014 yılı başında Rusya tarafından ilhak edilen Kırım, Türk dış politikasında yumuşak gücün ne ölçüde belirleyici olduğunu ölçmek adına önemli bir vaka olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Türkiye'nin Kırım politikasının belirleyici faktörleri olarak, Türkiye ve Rusya askeri güç karşılaştırması ile Türkiye ile Rusya arasındaki ekonomik ilişkiler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sert Güç, Yumuşak Güç, Türk Dış Politikası, Askeri Güç, Ekonomik Güç

ABSTRACT

Whether hard power or soft power is more determining on foreign policy is the most important discussion in international relations discipline after the end of Cold War. Regarding Turkish foreign policy, there are various evaluations about that soft power is more determining on Turkish foreign policy especially in the rule of AK Parti. The annexation of Crimea by Russia at the beginning of 2014 emerged a crucial case to measure the limits of soft power of Turkish foreign policy. In this study, the comparison of Turkish and Russian military power and economic relations between Turkey and Russia have been analyzed as the determining factors of Turkish foreign policy on annexation of Crimea by Russia.

Key Words: Hard Power, Soft Power, Turkish Foreign Policy, Military Power, Economic Power.

Giriş

İlk olarak Joseph Nye tarafından geliştirilen yumuşak güç, bir devletin diğer devletleri ikna ve cazibe yolu ile istediğini yapmalarını sağlama yeteneği olarak tarif edilmektedir.¹ Soğuk Savaş sonrası dönemde dünyada yaşanan bütünleşme, karşılıklı bağımlılık ve küreselleşme devletlerin dış politikalarında yumuşak gücü daha uygun hale getirmiştir.

1923 yılında cumhuriyetin kuruluşundan Soğuk Savaş döneminin sona ermesine kadar güvenlik kaygılarının ön planda olması sebebi ile dış politikasında sert gücü ve unsurlarını kullanan Türkiye için, SSCB'nin dağılması ile sona eren Soğuk Savaş dönemi sonrası sahip olduğu yumuşak güç unsurlarını kullanabilmesine olanak sağlayan yeni bir dönemi beraberinde getirmiştir.

Türkiye'nin dış politikasında yumuşak güç unsuru olarak en önemli enstrümanlarından biri olan ve 1992 yılında kurulan Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) da ilk ofisini Kırım bölgesinde açmış ve bugün hem Kiev'de hem de Kırım'da ayrı koordinasyon ofisleri bulunmaktadır.² Bu süreçte bölgede 17 cami, 4 medrese ile hastaneler, okullar ve Kırım Tatarlarına ait kültür merkezleri Türkiye'nin desteği ile kurulmuştur. Ak Parti döneminde de Kırım bölgesinde yaşayan Kırım Tatarlarına TİKA aracılığı ile eğitim, sağlık, barınma, konut, idari ve sivil altyapılar, diğer sosyal hizmetler ve ekonomik altyapılar alanlarında çeşitli yardımlar yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. 2011 yılında Londra'da sürgünde ölen ve Kırım Tatarları için çok önemli bir kişilik olan yazar Cengiz Dağcı'nın Londra yerine Kırım'da defnedilmesi konusunda Türkiye ve dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu Ukrayna nezdinde girişimlerde bulunarak Yalta'da defnedilmesini sağlamış ve Ahmet Davutoğlu Yalta'daki cenaze törenine de bizzat katılmıştır.³

Bu çalışmada, Türkiye'nin yumuşak gücünü etki bir şekilde kullandığı önemli bölgelerden birisi olan Kırım'ın ilhakı konusunda izlediği dış politikanın belirleyici faktörlerinin neler olduğu incelenecek ve Türkiye'nin yumuşak gücünün sınırlarına ulaştığı ve sert güç olmadan yumuşak gücün tek başına yetmediği için Kırım'ın Rusya tarafından de facto ilhakına etkin bir şekilde karşı çıkamadığı sonucuna varılacaktır. Araştırmada sert gücün iki önemli unsuru olan askeri ve ekonomik güç bakımından Türkiye ve Rusya karşılaştırılacaktır.

¹ Joseph Nye, **Soft Power: The Means to Success in World Politics**, New York, Public Affairs, 2004.

² Celal İçten, KTKYD İstanbul Şube Başkanı ile gerçekleştirilen röportaj, İstanbul, 9 Ekim 2015.

³ Fehim Taştekin, "Cenaze Diplomasisiyle Kırım Çıkarması", **Radikal**, (Çevrimiçi) <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/fehim-tastekin/cenaze-diplomasisiyle-kirim-cikarmasi-1065224/> (Erişim Tarihi: 17.03.2016)

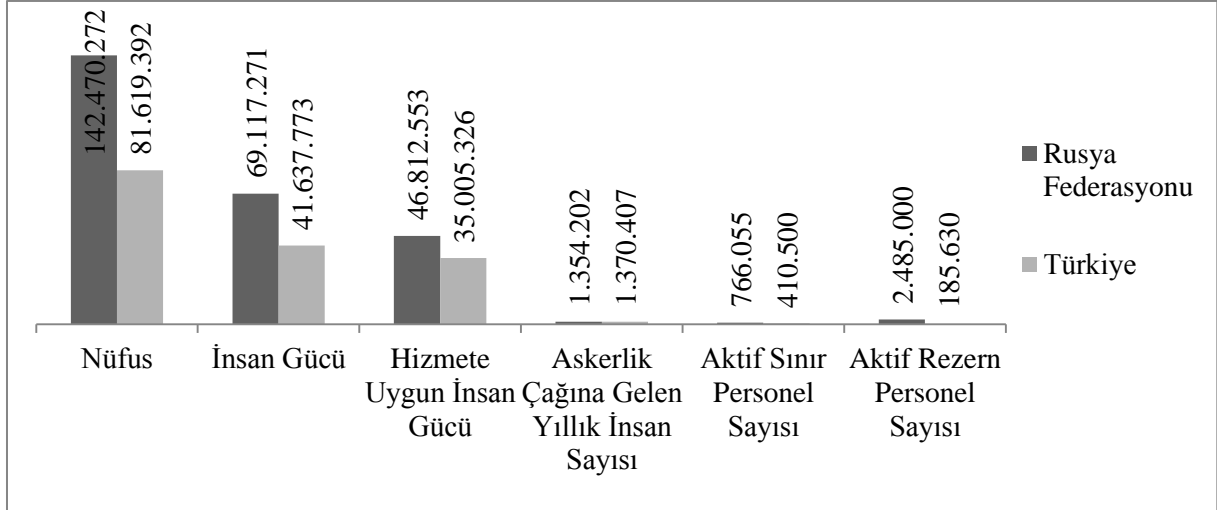
1. Türkiye-Rusya Askeri Güç Karşılaştırması

Türkiye'nin izlediği Kırım politikası konusunda, uluslararası sistemde her ne kadar yumuşak güç kavramı ağırlığını arttırsa da Türkiye'nin sert güç konusunda Rusya ile rekabet edemediği ve bunun da Türkiye'nin Kırım politikasını belirleyen temel faktörlerin başında geldiği görülmektedir. Sert gücün en önemli enstrümanlarının başında ise askeri güç gelmektedir.

Ülkelerin askeri güç karşılaştırmaları yapılırken ilk başvurulacak kaynaklar arasında yer alan ve her sene ülkelerin askeri güçlerine göre sıralamasını yayınlayan Global Firepower (GFP) sitesinin 2014 yılı listesinde Türkiye onuncu sırada yer alırken Rusya ise ABD'den sonra ikinci sırada yer almıştır.⁴ GFP tarafından yayınlanan devletlerin askeri güç sıralaması verileri analizinde, Türkiye ve Rusya insan gücü, kara, hava ve donanma gücü, öz kaynakları, lojistik ve finansal yapıları ve coğrafya verileri ele alınarak değerlendirilmiştir.

1.1. İnsan Gücü

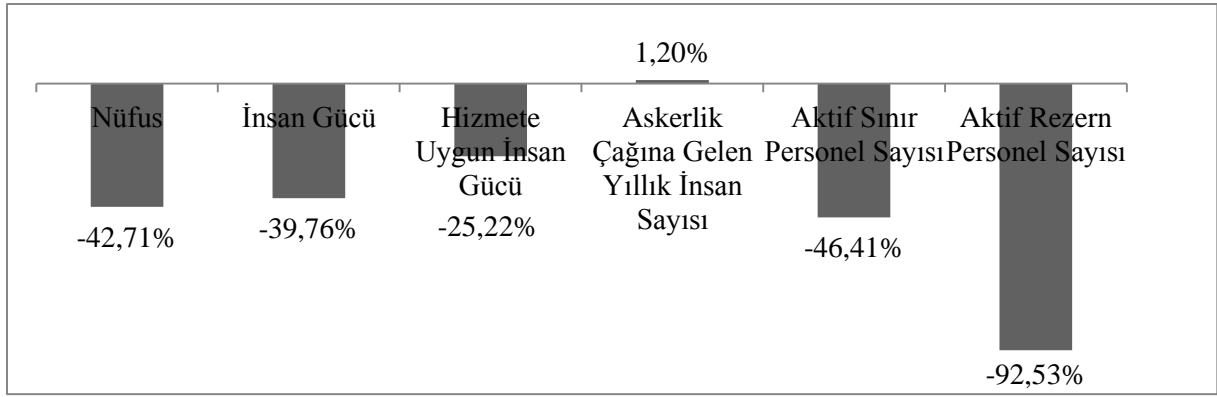
İnsan gücü kategorisinde Türkiye ve Rusya nüfus, insan gücü, hizmete uygun insan gücü, askerlik çağına gelen yıllık insan sayısı, aktif sınır personel sayısı ve aktif rezerv personel sayısı kategorilerinde değerlendirilmiştir.

Şekil 1 Türkiye-Rusya İnsan Gücü Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

⁴ GFP , Countries Ranked by Military Strength”, (Çevrimiçi) <http://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> (Erişim Tarihi:17.03.2016).

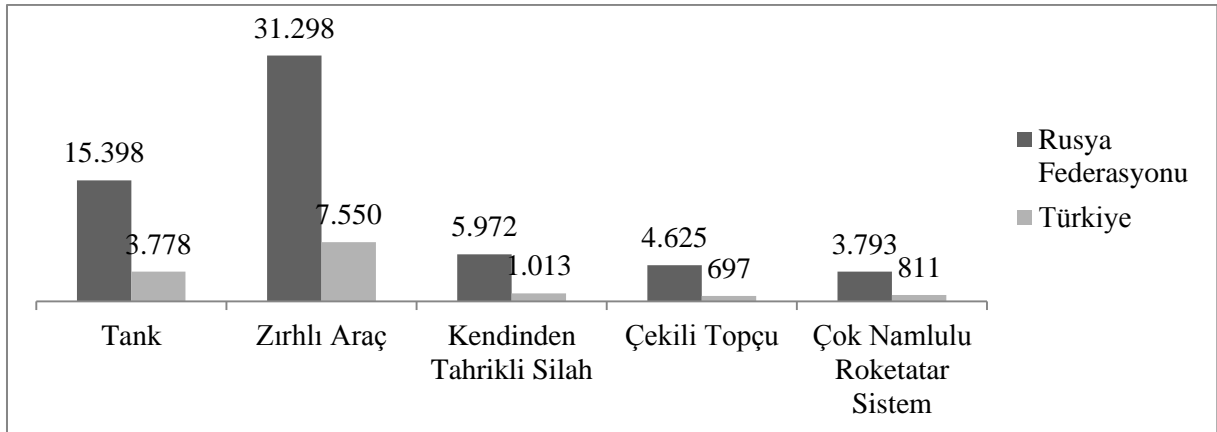
Şekil 2 Türkiye'nin Rusya Karşısında Oransal İnsan Gücü

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Tüm bu kategorilerde Türkiye'nin sadece askerlik çağına gelen yıllık insan sayısı kategorisinde Rusya'dan sadece 1,2% oranında daha yüksek olduğu, diğer bütün kategorilerde -25,22% ile -92,53% arasında değişen oranlarda Rusya'nın çok gerisinde kaldığı görülmektedir.

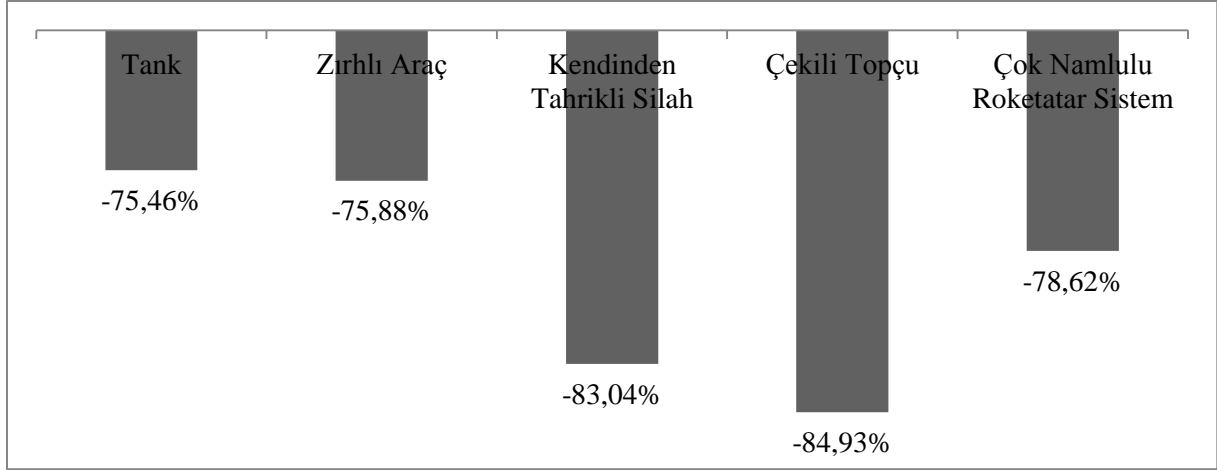
1.2. Kara Gücü

Askeri güç karşılaştırmasının önemli kategorilerinden olan kara gücü kategorisinde iki ülke sahip oldukları tank, zırhlı araç, kendinden tahrikli silah, çekili topçu ve çok namlulu roketatar sistem kategorileri karşılaştırılmıştır.

Şekil 3 Türkiye-Rusya Kara Gücü Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

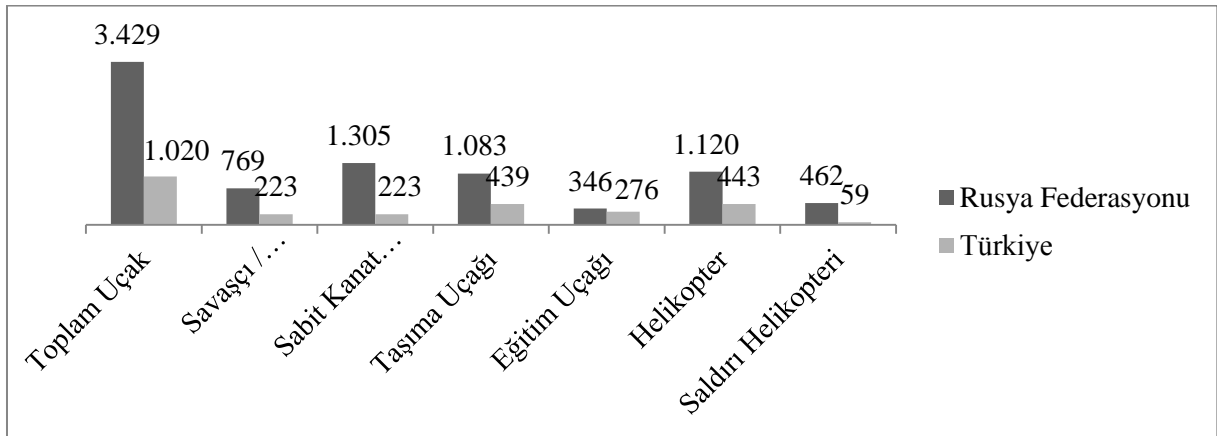
Şekil 4 Türkiye'nin Rusya Karşısında Oransal Kara Gücü

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Kara gücü karşılaştırmasında, Türkiye'nin hiçbir kategoride Rusya'ya yaklaşmadığı ve -75,46% ile -84,93% arasında değişen oranlarda Rusya'nın gerisinde kaldığı görülmektedir.

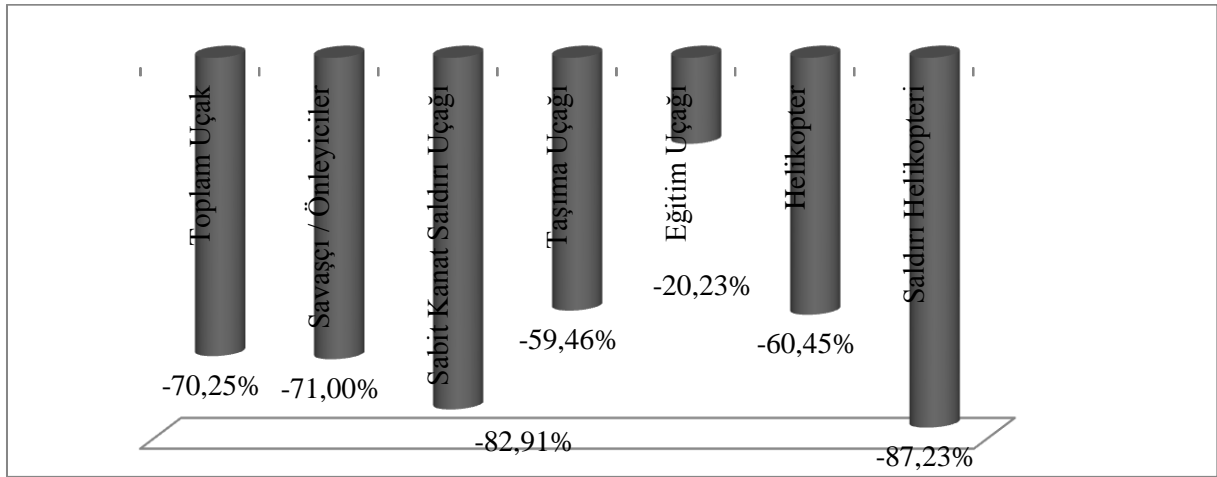
1.3. Hava Gücü

Diğer bir kategori olan hava gücü kategorisinde, iki ülkenin sahip olduğu toplam uçak, savaşçı/önleyiciler, sabit kanat saldırı uçağı, taşıma uçağı, eğitim uçağı, helikopter ve saldırı helikopteri verileri ele alınmıştır.

Şekil 5 Türkiye-Rusya Hava Gücü Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

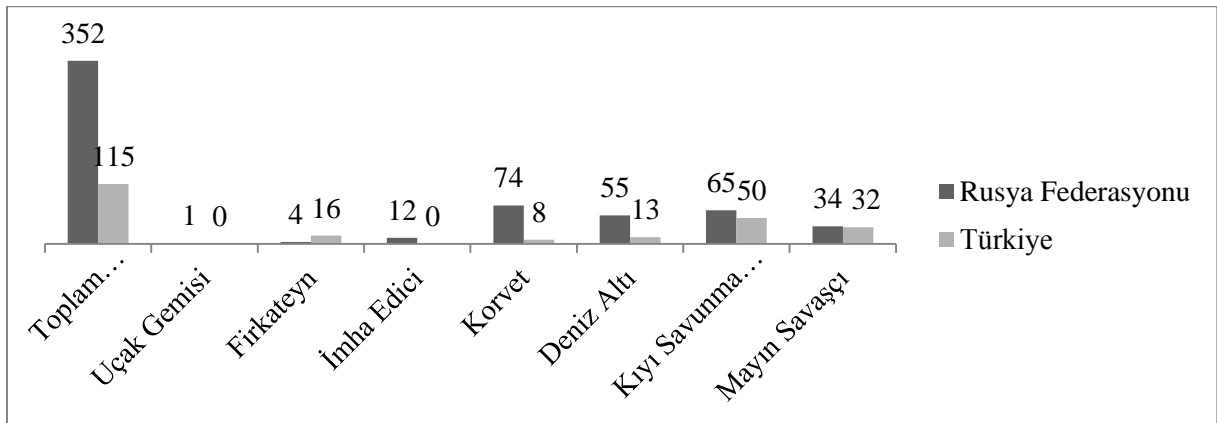
Şekil 6 Türkiye-Rusya Hava Gücü Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Kara gücünde olduğu gibi hava gücü karşılaştırmasında da Türkiye'nin Rusya karşısında -20,23% ile -87,23% arasında değişen oranlarda geride olduğu görülmektedir .

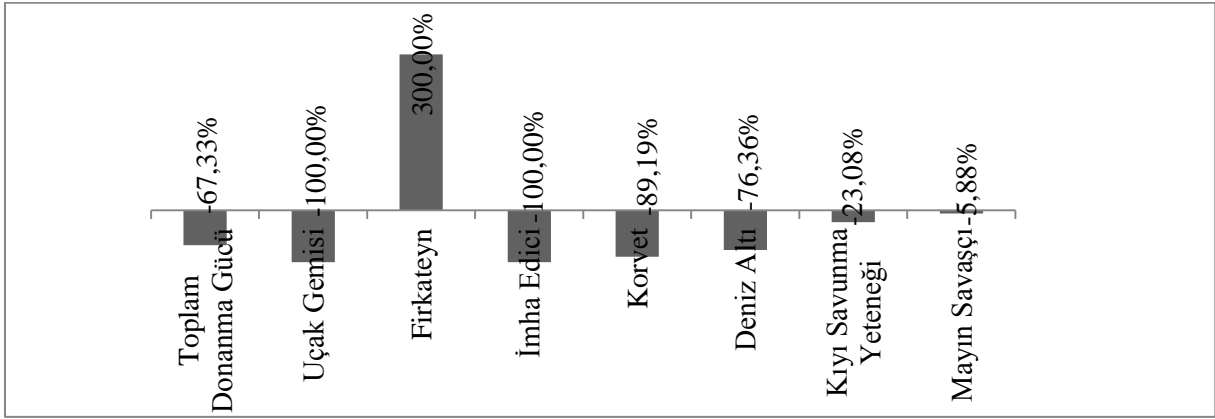
1.4. Deniz Gücü

İki ülkenin karşılaştırıldığı donanma/deniz gücü karşılaştırmasında veri olarak, iki ülkenin sahip olduğu toplam donanma gücü, uçak gemisi, fırkateyn, imha edici, korvet, deniz altı, kıyı savunma yeteneği ve mayın savaşçı verileri incelenmiştir.

Şekil 7 Türkiye-Rusya Deniz Gücü Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

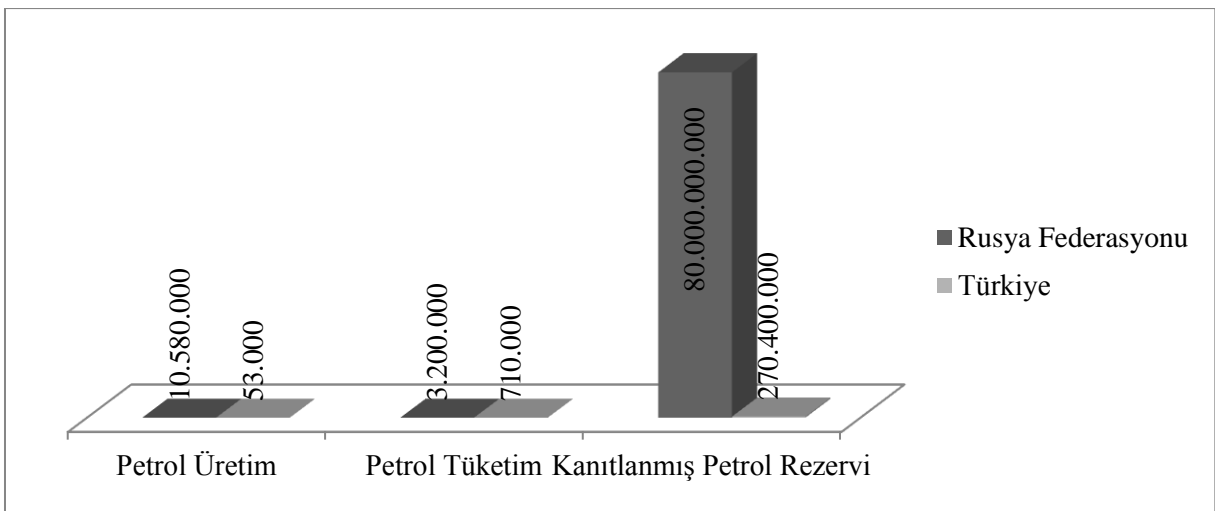
Şekil 81 Türkiye'nin Rusya Karşısında Oransal Deniz Gücü

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Tüm bu veriler içerisinde Türkiye'nin sadece firkateyn kategorisinde Rusya'dan 300% oranında önde olduğu diğer tüm kategorilerde -5,88% ile -100,00% arasında değişen oranlarda Rusya'nın gerisinde kaldığı görülmektedir.

1.5. Öz Kaynaklar

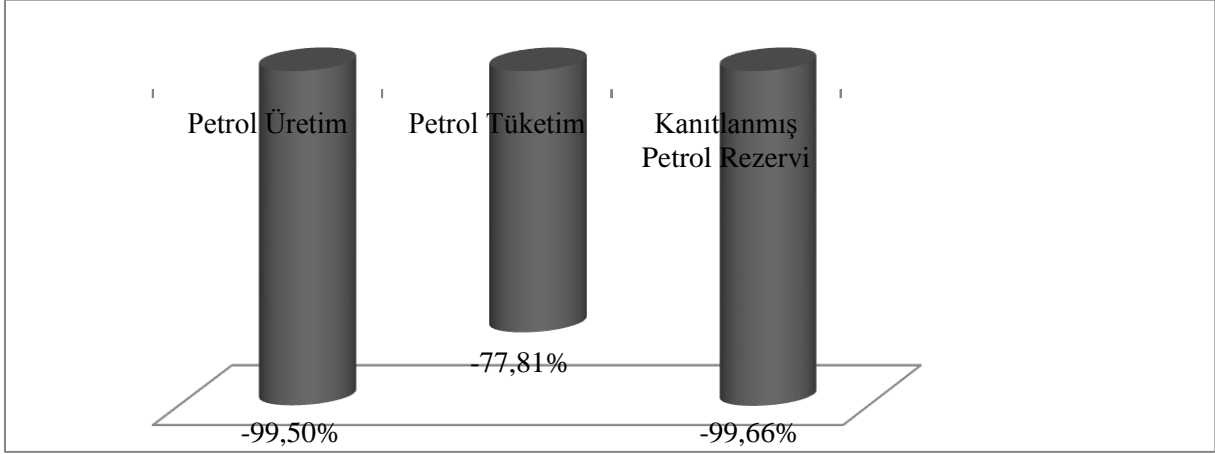
Öz kaynaklar kategorisinde yer alan petrol kategorisinde iki ülke petrol üretim ve tüketim ile kanıtlanmış petrol rezervi ölçüğünde karşılaştırılmıştır.

Şekil 9 Türkiye-Rusya Özkaynak Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

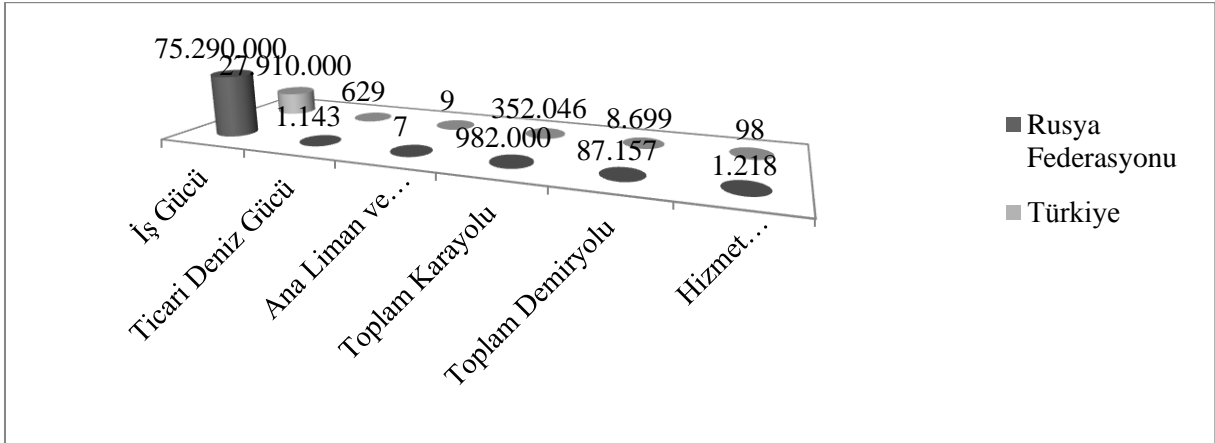
Şekil 10 Türkiye'nin Rusya Karşısında Oransal Özkaynağı

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Türkiye'nin tüm bu kategorilerde Rusya ile arasında büyük bir fark olduğu ve Rusya'nın -77,81% ile -99,66% arasında değişen oranlarda çok gerisinde kaldığı görülmektedir.

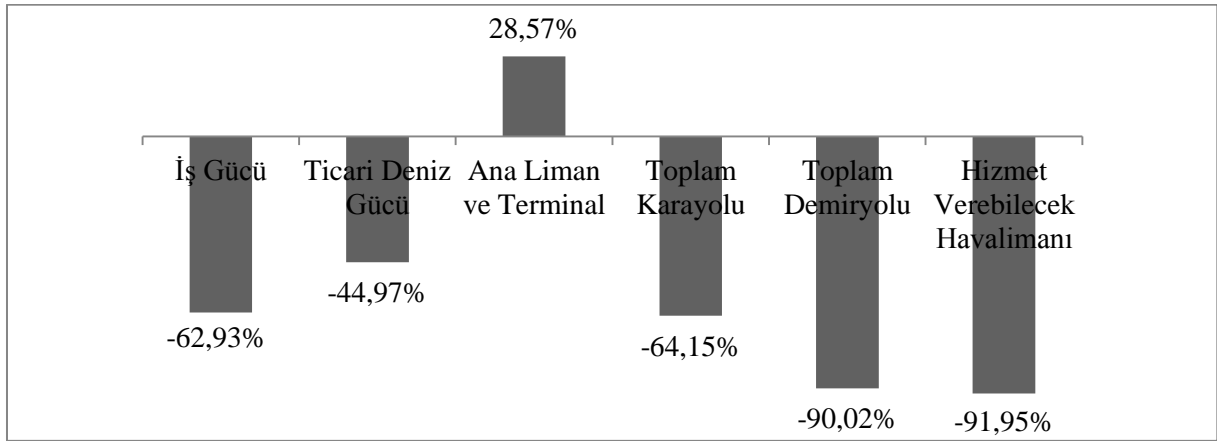
1.6. Lojistik

Lojistik kategorisinde, Türkiye ve Rusya'nın sahip olduğu iş gücü, deniz ticari gücü, ana liman ve terminal sayısı, toplam karayolu, toplam demiryolu ve hizmet verebilecek havalimanı sayısı verileri incelenmiştir.

Şekil 11 Türkiye-Rusya Lojistik Güç Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

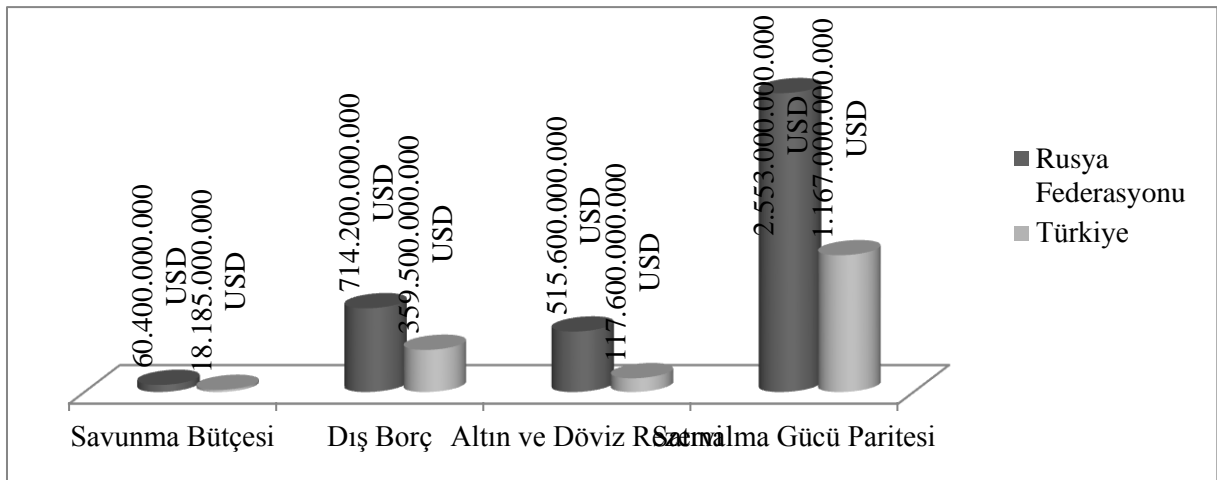
Şekil 12 Türkiye'nin Rusya Karşısında Oransal Lojistik Gücü

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Tüm bu kategoriler arasında Türkiye'nin sadece ana liman ve terminal sayısı kategorisinde Rusya'nın 28,57% oranında üzerinde olduğu diğer tüm kategorilerde - 44,97% ile -91,95% arasında değişen oranlarda Rusya'nın gerisinde kaldığı görülmektedir.

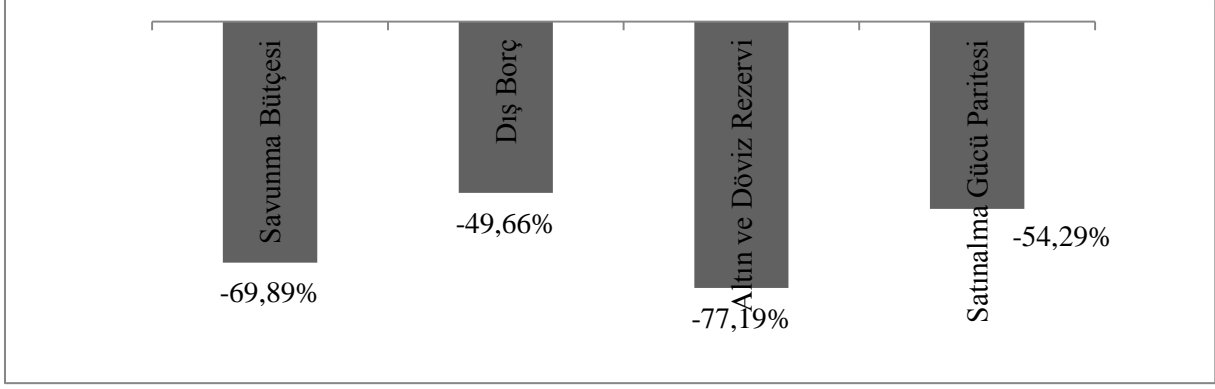
1.7. Finansal Yapı

Finansal yapı kategorisinde Türkiye ve Rusya'nın savunma bütçeleri, dış borçları, altın ve döviz rezervleri ile satın alma gücü pariteleri incelenmiştir.

Şekil 13 Türkiye Rusya Finansal Güç Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

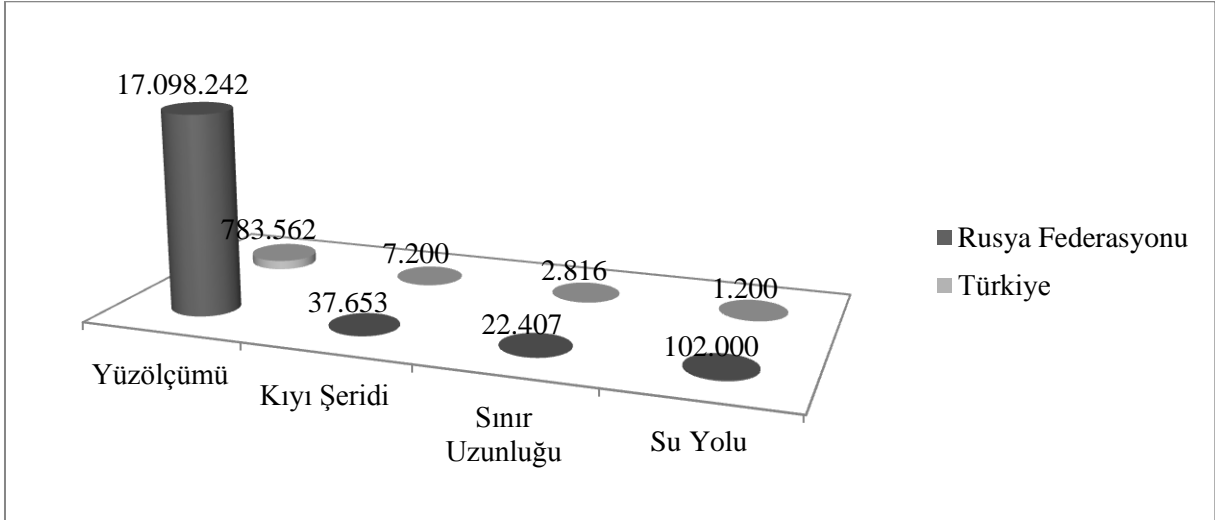
Şekil 14 Türkiye'nin Rusya Karşısında Oransal Finansal Güç Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Tüm bu kategorilerde Türkiye'nin Rusya karşısında -49,66% ile -77,19% arasında değişen oranlarda geride kaldığı görülmektedir.

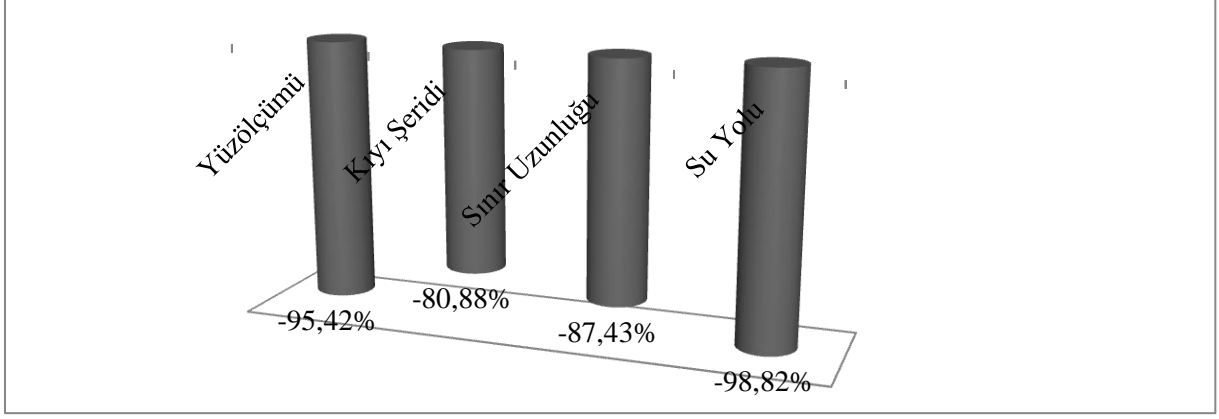
1.8. Coğrafi Güç

Coğrafi güç kategorisinde iki ülkenin sahip olduğu yüzölçümü, kıyı şeridi, sınır uzunluğu ve su yolu verileri karşılaştırılmıştır.

Şekil 15 Türkiye-Rusya Coğrafi Güç Karşılaştırması

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Şekil 16 Türkiye'nin Rusya Karşısında Oransal Coğrafi Gücü

Kaynak: GFP / (Çevrimiçi) <http://knoema.com/ssmsxvd/global-firepower-2015> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Tüm bu kategorilerde de Türkiye'nin -80,88% ile -98,82% arasında değişen oranlarda Rusya'nın gerisinde olduğu görülmektedir.

2. Türkiye-Rusya Ekonomik Güç Karşılaştırması

Devletlerin dış politika davranışlarını belirleyen çeşitli iç ve dış unsurlar bulunmaktadır ve ekonomik güç de devletlerin dış politika davranışlarını belirleyen önemli bir unsur olarak uluslararası ilişkiler disiplininde önemli bir yere sahiptir.

Ekonomik gücün siyasi eylemleri etkileme konusundaki belirleyiciliğine, Kırım'ın 2014 yılında Rusya tarafından ilhakına karşı Türkiye'nin izlemiş olduğu dış politika önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin Rusya'ya enerji, inşaat ve turizm sektörlerindeki bağımlılığının çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu asimetrik karşılıklı bağımlılık ilişkisinin de Türkiye'nin Rusya'ya karşı pazarlık gücünü sınırlayan bir faktör olduğu değerlendirilmektedir.⁵

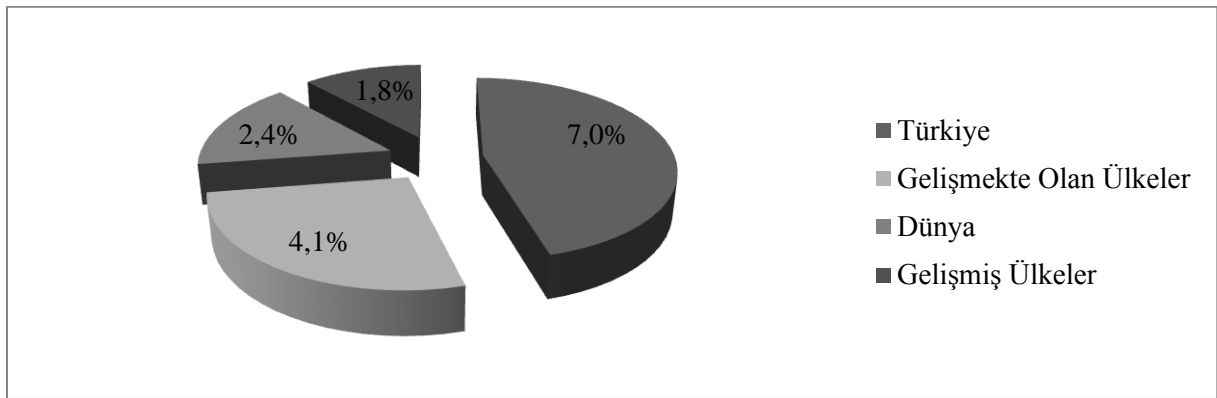
Bu bölümde, potansiyel askeri güç olarak da adlandırılan ekonomik güç konusunda Türkiye'nin Rusya'ya olan asimetrik karşılıklı bağımlılığı enerji, Türkiye'nin yurtdışı müteahhitlik faaliyetleri ve turizm alt kategorilerinde incelenecektir.

⁵ Ziya Öniş ve Şuhnaz Yılmaz, **Turkey and Russia in A Shifting Global Order: Cooperation, Conflict and Asymmetric Interdependence in A Turbulent Region**, 'y.y', Third World Quarterly, 37:1, s.71-95.

2.1.Enerji

Dayanıklı bir ekonomi için yeraltı ve yer üstü kaynaklarını verimli kullanımı gibi ölçütler de önem kazanırken, enerji de ekonominin, bağımsızlığın ve gelecek garantisinin önemli bir temel taşı oluşturmakta ve enerji sektörü her ülke ekonomisinin temel sürücü gücü işlevini görmektedir.

Enerji tüketimi ile ekonomik büyüme arasında pozitif korelasyonlu bir ilişki vardır. Ekonomik büyüme, enerji talebini ve tüketimini artırarak enerji sektörü üzerinde etkili olurken, enerji arzında yaşanan darboğazlar ekonomik gelişmeyi olumsuz etkilemektedir.⁶

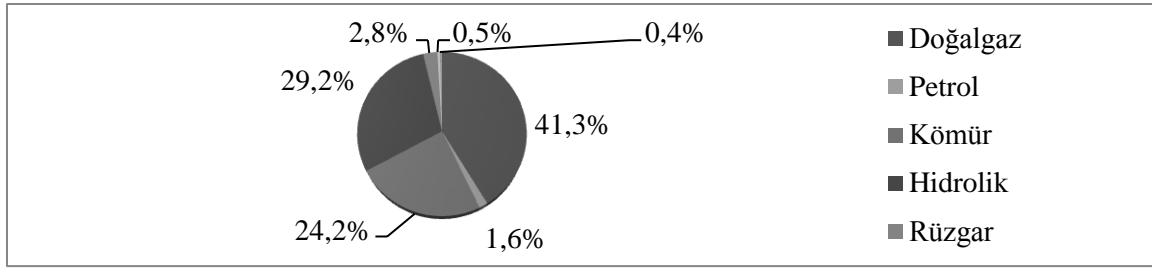
Şekil 17 Yıllık Enerji Talebi Artış Ortalaması

Kaynak: DOĞAKA Enerji Sektör Raporu 2014/ (Çevrimiçi) <http://www.dogaka.gov.tr/Planlama-detay.asp?P=52&Planlama=sektorel-arastirma-raporlari&PD=524&PlanlamaDetay=enerji-sektor-raporu-2014> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Son 10 yıl içerisinde OECD ülkeleri arasında enerji talep artışı en fazla olan Türkiye, 2002 yılından bugüne dünyada Çin'den sonra en fazla elektrik ve doğalgaz talep artışı olan ikinci ülke konumundadır⁷ Ekonomideki büyüme, enerji ihtiyacının da artması anlamına gelmektedir. Türkiye'nin yıllık enerji talep artışı ortalamasına baktığımızda dünya, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yıllık enerji talep artış ortalamalarının üzerinde olduğu görülmektedir.

⁶ Muhsin Kar ve Esra Kınık, **Türkiye'de Elektrik Tüketimi Çesitleri Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Bir Analizi**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, c: X, s: II, 2008, ss. 333-353.

⁷ T.C. ETKB, **2015-2019 Stratejik Plan**. s.5. http://sp.enerji.gov.tr/ETKB_2015_2019_Stratejik_Planı.pdf (Erişim Tarihi: 07.05.2016).

Şekil 18 Türkiye Enerji Üretiminin Birincil Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

Kaynak: T.C. ETKB 2014 Yılı Bütçe Sunumu/ (Çevrimiçi)

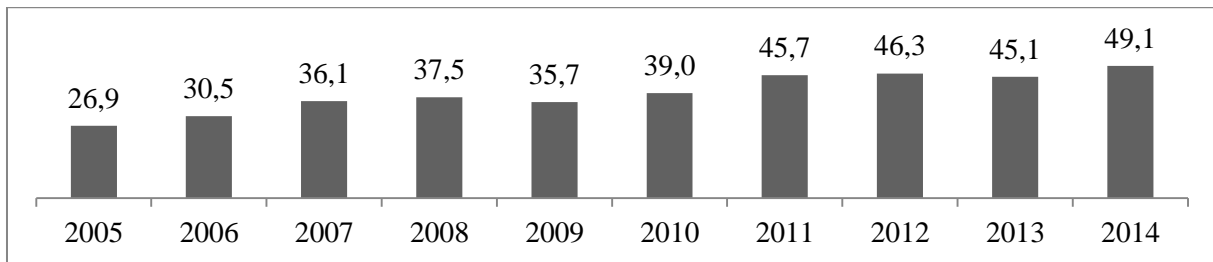
<http://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2f2014+Y%c4%b11%c4%b1+B%c3%bet%c3%a7esinin+TBMM+Genel+Kuruluna+Sunumu.pdf> (Erişim Tarihi:07.05.2016)

Türkiye'nin 2013 yılı Ekim ayı itibarı ile elektrik enerji üretiminin birincil enerji kaynaklarına göre dağılımına baktığımızda 41,3% ile doğalgaz birinci, 29,2% ile hidrolik ikinci ve 24,2% ile kömür üçüncü sırada gelmektedir.

Tüm bu veriler ışığında baktığımızda, sürdürülebilir bir kalkınma ve ekonomik büyüme hedefleyen Türkiye için enerji arz güvenliği kritik bir önem arz etmekte ve dış politikasını etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.1. Doğalgaz

Tüketimi tüm dünyada hızla yayılan ve tüketim artışı 1989-2009 döneminde 65% artan doğalgaz rezervleri ağırlıklı olarak Türkiye'nin yakın bölgeleri olan Rusya, Hazar Havzası ve Orta Doğu bölgesinde bulunmaktadır.⁸ Ekonomik büyüme için vazgeçilmez bir enerji girdisi olan doğalgaz Türkiye için de çok kritik bir öneme sahiptir.

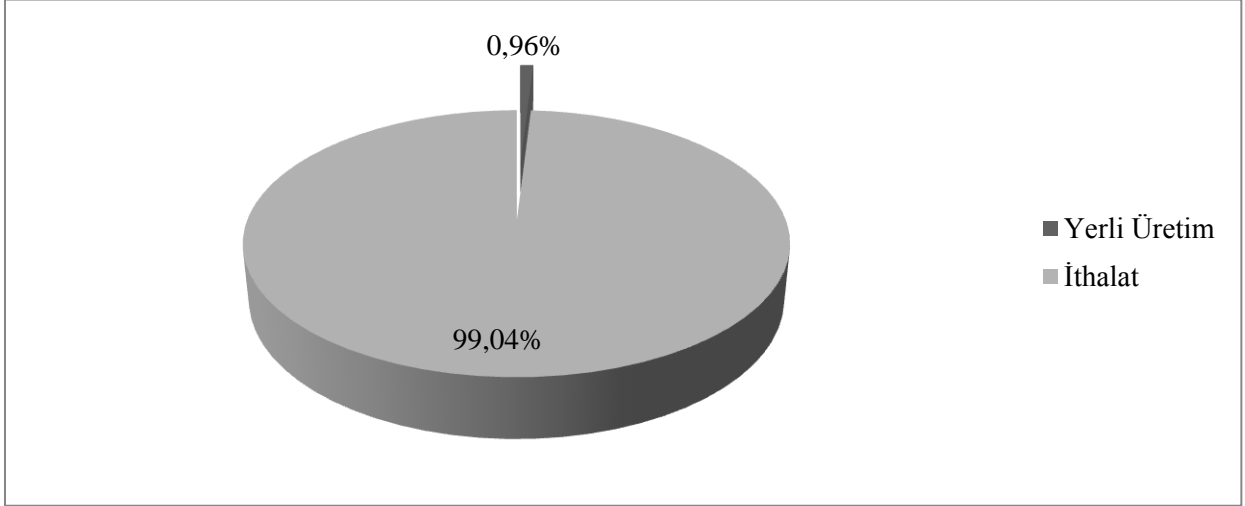

Şekil 19 2005-2014 Arası Doğalgaz Tüketim Verileri

Kaynak: EPDK Doğalgaz Piyasası Sektör Raporu 2014/ (Çevrimiçi) www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/2500 (Erişim Tarihi:07.05.2016)

⁸ Erdal Akpınar ve Adem Başbüyük, **Jeopolitik Önemi Giderek Artan Bir Enerji Kaynağı: Doğalgaz**, Turkey, Turkish Studies, International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 6/3, Summer 2011, p.119-136.

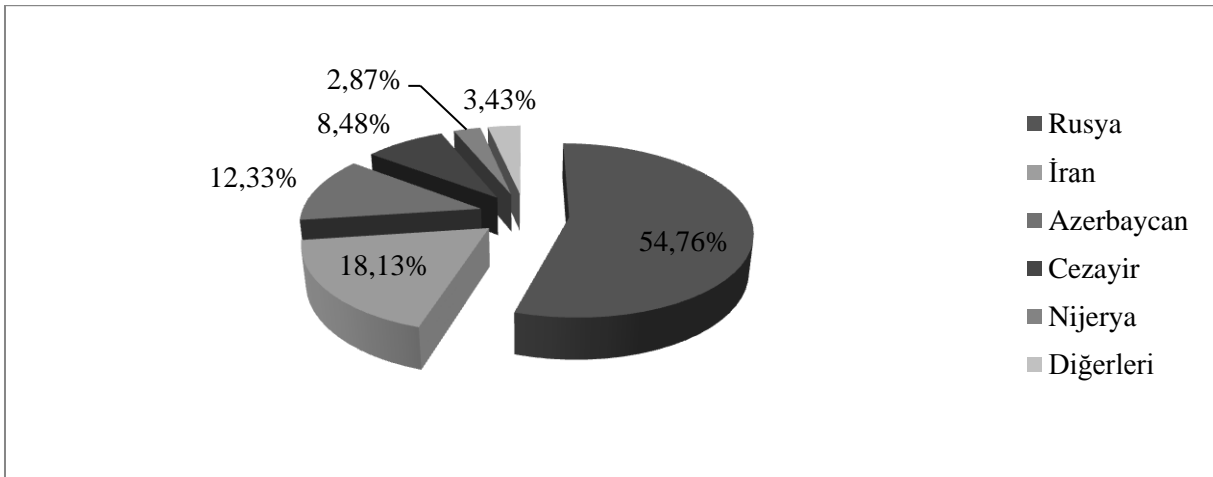
Türkiye'nin elektrik üretiminin birincil enerji kaynaklarına göre dağılımında doğalgaz 41,3% pay ile ilk sırada yer almaktadır. 2005-2014 döneminde Türkiye'nin doğalgaz tüketim verilerine baktığımızda sürekli bir artış olduğu ve 2014 yılında 49.1 milyon Sm³ olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil 20 2014 Yılı Toplam Doğal Gaz Arzının Karşılandığı Kaynakların Payları

Kaynak: EPDK Doğalgaz Piyasası Sektör Raporu 2014/ (Çevrimiçi) www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/2500 (Erişim Tarihi:07.05.2016)

Sürekli artış eğiliminde olan doğalgaz tüketimini ve ihtiyacını temin yollarına baktığımızda 99,04%'lük bir bölümünün ithalat yolu ile karşılandığı görülmektedir.

Şekil 21 2014 Yılı Kaynak Ülkeler Bazında Türkiye'nin Doğal Gaz İthalatı

Kaynak: EPDK Doğalgaz Piyasası Sektör Raporu 2014/ (Çevrimiçi) www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/2500 (Erişim Tarihi:07.05.2016)

Doğalgaz ihtiyacının 99,04%'lik bir bölümünü ithalat yolu ile karşılayan Türkiye'nin bunu hangi ülkelerden ithal ettiğine baktığımızda ise, 2014 yılı itibarı ile 54,76%'lik bir bölümünü Rusya'dan karşıladığı ve Rusya'nın doğalgaz ithal edilen ülkeler sıralamasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Özet olarak, doğalgazın Türkiye'nin elektrik üretiminde 41,3%'lük bir payı vardır ve toplam doğalgaz ihtiyacının 99,04%'lük büyük bir kısmını ithalat yolu ile tedarik etmektedir. İthalat yolu ile tedarik ettiği bu büyük bölümün de 54,76%'lık bir bölümünü Rusya'dan tedarik etmektedir. Tüm bu verilerin de gösterdiği gibi, Türkiye'nin Kırım'ın ilhaki konusunda izlediği etkisiz dış politikada doğalgaz etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.Türkiye'nin Yurtdışı Müteahhitlik Faaliyetleri ve Rusya'nın Payı

Türkiye gelişen ekonomisi ile Yirmiler Grubu (G20) üyesi ülkelerden birisidir ve OECD verilerine göre, 2017 yılında Çin ve Hindistan'dan sonra üçüncü en yüksek büyüme oranına sahip olacak ülke olarak öngörülmektedir. Hızlı büyüme verilerine sahip olan Türkiye'nin bu rakamlara ulaşmasında başat rol oynayan sektörlerden birisi de inşaat sektörüdür. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 'nın %5.9'unu oluşturan ve 1.8 milyon kişiye iş yaratan inşaat sektörü Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Diğer sektörler üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri dikkate alındığında, inşaat sektörünün Türk ekonomisindeki payı %30'lara, tarım dışı istihdamdaki payı ise %10'a ulaşmaktadır⁹.

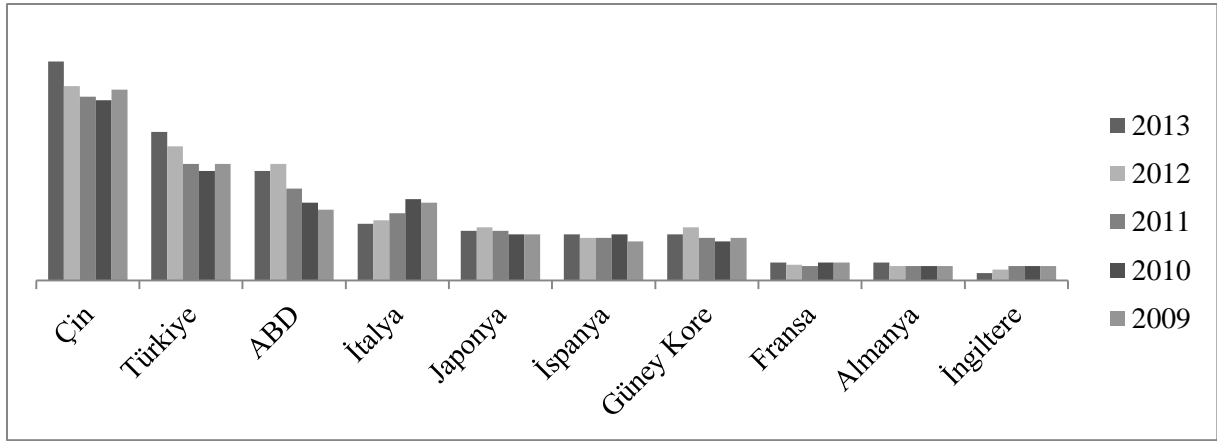
Türkiye'nin Kırım konusunda izlediği dış politikayı belirleyen faktörler arasında inşaat sektörü diğer bir belirleyici olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin Rusya'da faaliyet gösteren Türk firmaları, bu firmaların üstlenmiş olduğu projeler, bu projelerin toplam değerleri ve istihdam ettiği Türk işçi sayısı, Türkiye'nin Kırım politikasını belirleyen ana sebepler arasında yer almaktadır.

İnşaat firmalarının dünyadaki sıralamalarını belirleyen Engineering News Record (ENR) dergisinin her yıl yayınladığı listeye baktığımızda 2013 yılında Türkiye Çin'den sonra bu listeye en çok inşaat firması sokabilen ikinci ülke olmayı başarmıştır. Çin gibi dünyadaki en hızlı büyüyen ekonomiye sahip olan bir ülkeden sonra Türkiye'nin bu listede ikinci sırada yer almayı başarması aslında inşaat sektörünün Türk ekonomisi içinde lokomotif sektörlerden birisi olduğunu göstermektedir.

---

⁹ TMB, **Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri**, 'y.y', Haziran 2015. / <http://www.tmb.org.tr/doc/file/YDMH-2015-03-Tr.pdf> (Erişim Tarihi:07.05.2016)

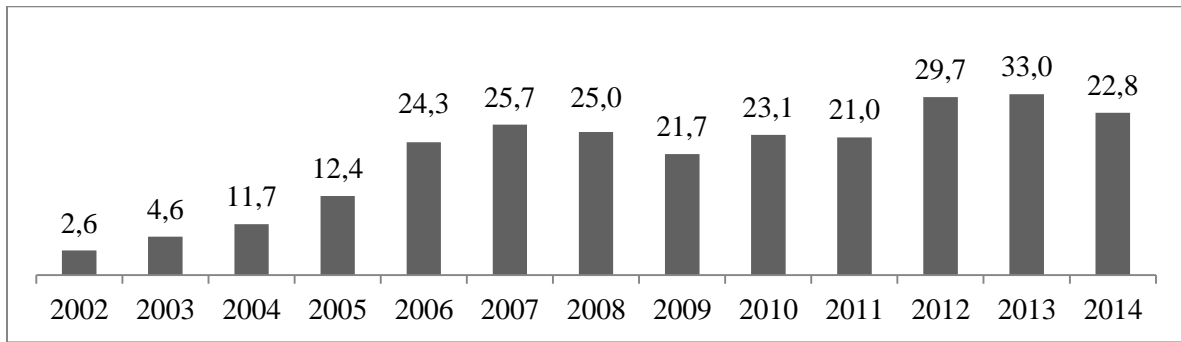

Şekil 22 Dünyada İnşaat Firmaları Sıralaması

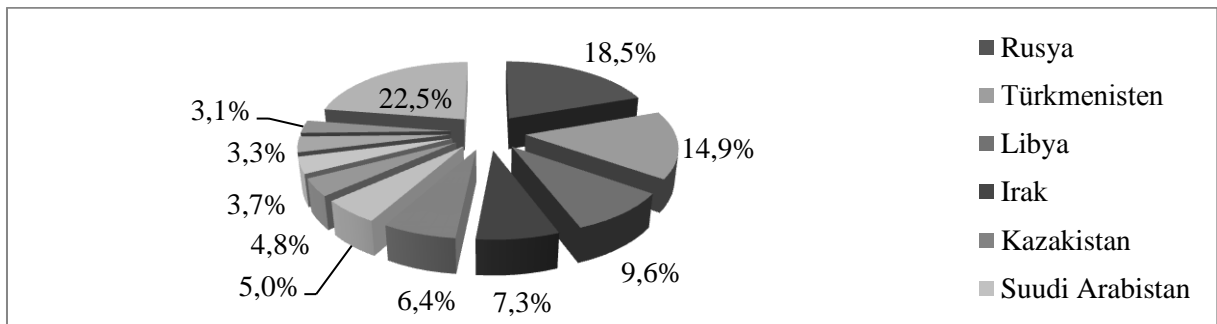
Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.intes.org.tr/ti/953/0/Dunyanin-en-buyuk-250-firmani-Arasinda-42-Turk-Firmani-Yer-Aldi-> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Türk inşaat firmalarının yurtdışında üstlenmiş oldukları projelerin toplam değerine baktığımızda 2002 yılında 2,6 milyar USD iken 2014 yılında 22,8 USD dolar olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 23 Türk İnşaat Firmaları Yurtdışı Proje Değerleri

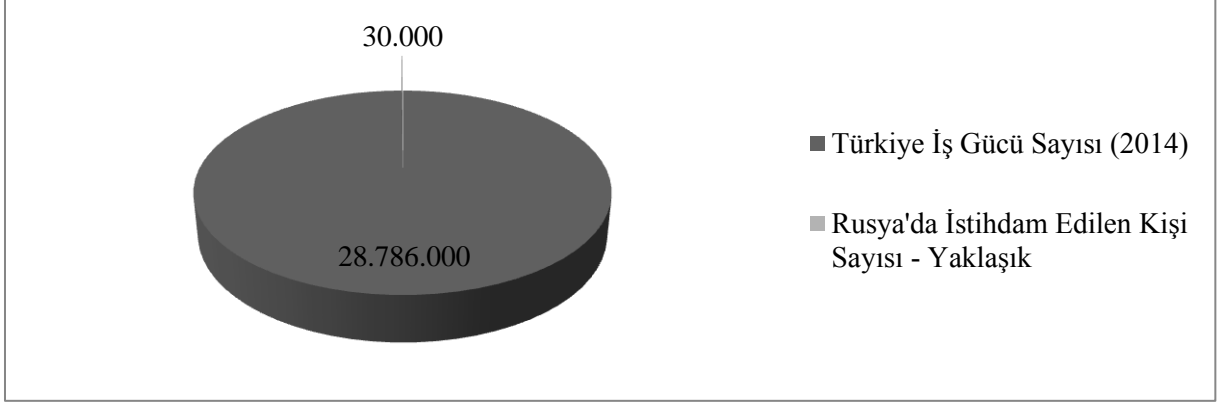
Kaynak: TMB Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri / (Çevrimiçi) <http://www.tmb.org.tr/doc/file/YDMH-2015-03-Tr.pdf> (Erişim Tarihi:07.05.2016)

Şekil 24 Yurtdışı Faaliyetlerin Ülkelere Göre Dağılımı (1972-2014)

Kaynak: TMB Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri / (Çevrimiçi) <http://www.tmb.org.tr/doc/file/YDMH-2015-03-Tr.pdf> (Erişim Tarihi:07.05.2016)

1972-2014 döneminde Türk inşaat firmalarının yurtdışında üstlenmiş oldukları projelerin ülkelere göre dağılımına baktığımızda ise, Rusya'nın 18,5% pay ile ilk sırada geldiği görülmektedir.

Şekil 25 Rusya'da İstihdam Edilen Türk İşçilerin Toplam İşgücü İçindeki Oranı

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://tr.sputniknews.com/rusya/20151202/1019428800/rusya-turkiye-yapirim-isci-topilin.html> (Erişim Tarihi: 17.05.2016)

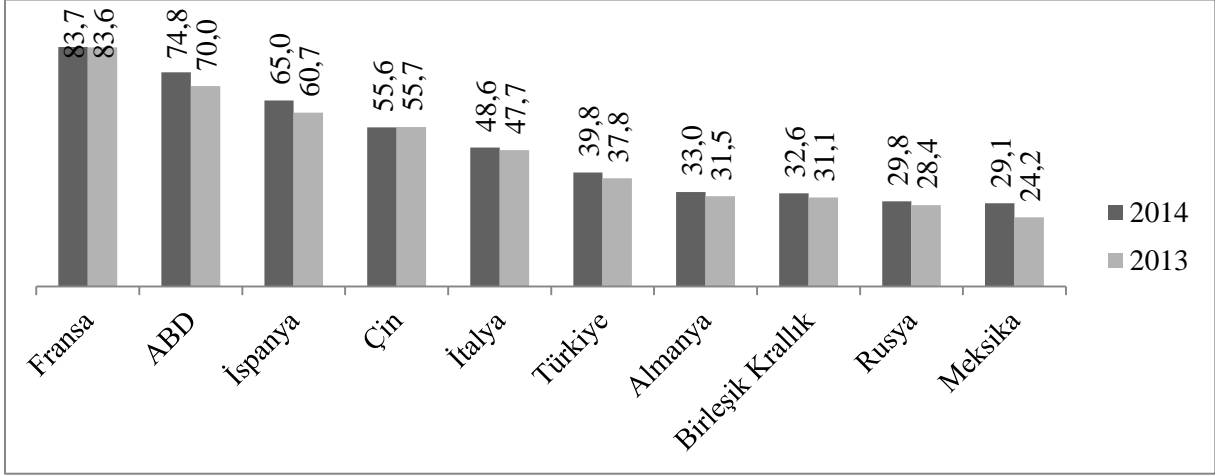
Son olarak da Rusya'da faaliyet gösteren inşaat firmalarının burada istihdam ettiği Türk işçi sayısı ve bunun Türkiye'nin toplam iş gücü içindeki payına baktığımızda, 2014 yılında toplam otuz bin kişinin istihdam edildiği ve bu rakamın da Türkiye'nin toplam iş gücü içinde 1,04% bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Kırım konusunda izlediği sessiz ve etkisiz dış politikada Türkiye'nin Rusya'daki inşaat faaliyetleri önemli bir ekonomik faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Türkiye Turizm Sektörü ve Rus Turistlerin Payı

Bacasız ekonomi olarak da adlandırılan turizm sektörü 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya ekonomisinin en hızlı gelişen ve büyüyen sektörlerinden birisi haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre 2015 yılında uluslararası turist sayısı 4% artarak 1.2 milyar kişiye ulaşmıştır . Turizm sektörü de diğer birçok endüstri ve sektör gibi bölgesel ve ulusal kalkınmanın önemli araçlarından birini oluşturmaktadır. İş imkanlarının artması, vergi gelirlerinin çoğalması, ödemeler dengesinin hafiflemesi ve bölgesel ve ulusal gelişmeler turizm sektörünün sunduğu başlıca katkılar arasında yer almaktadır.

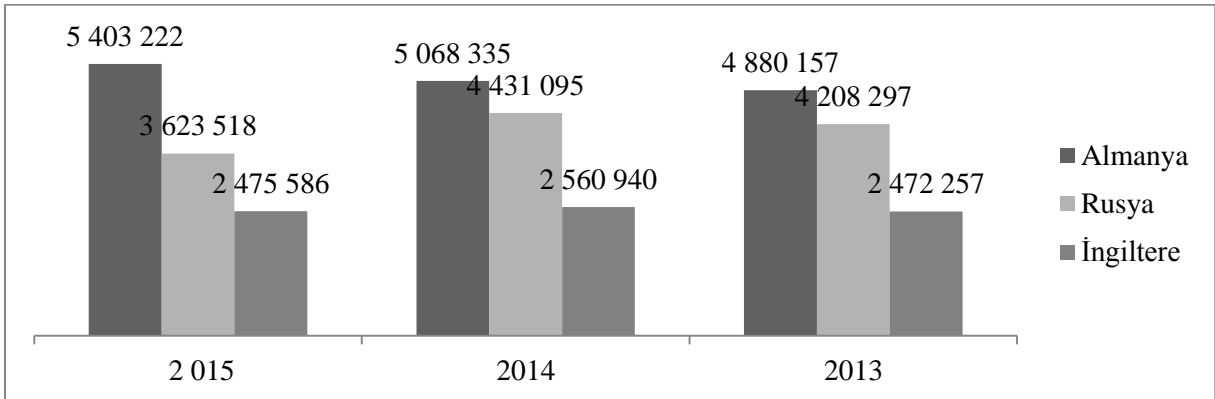
1980 ve sonraki yıllarda hızlı bir gelişme gösteren turizm sektörü Türkiye için de ülke ekonomisine büyük katkı sağlayan önemli bir sektör haline gelmiştir. Türkiye'nin Kırım konusunda izlediği dış politikayı belirleyen faktörler arasında turizm sektörü ve buna bağlı olarak da Türkiye'ye gelen Rus turist verileri diğer bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 26 Dünyada En Fazla Turist Alan İlk 10 Ülke

Kaynak: UNWTO/ (Çevrimiçi) <http://www2.unwto.org/annualreport2014> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

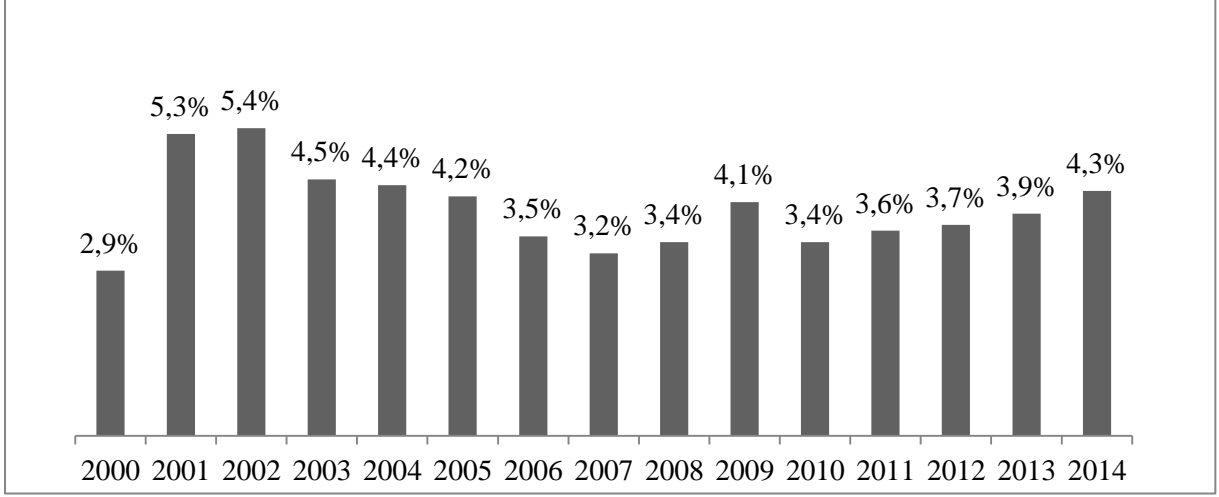
UNWTO verilerine göre Türkiye dünyada en fazla turist alan ülkeler sıralamasında 6. sırada yer alarak ilk 10 ülke arasında yer almayı başarmıştır.

Şekil 27 Milliyetlerine Göre Türkiye'ye Gelen İlk 3 Ülke Sıralaması

Kaynak: KTB / (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

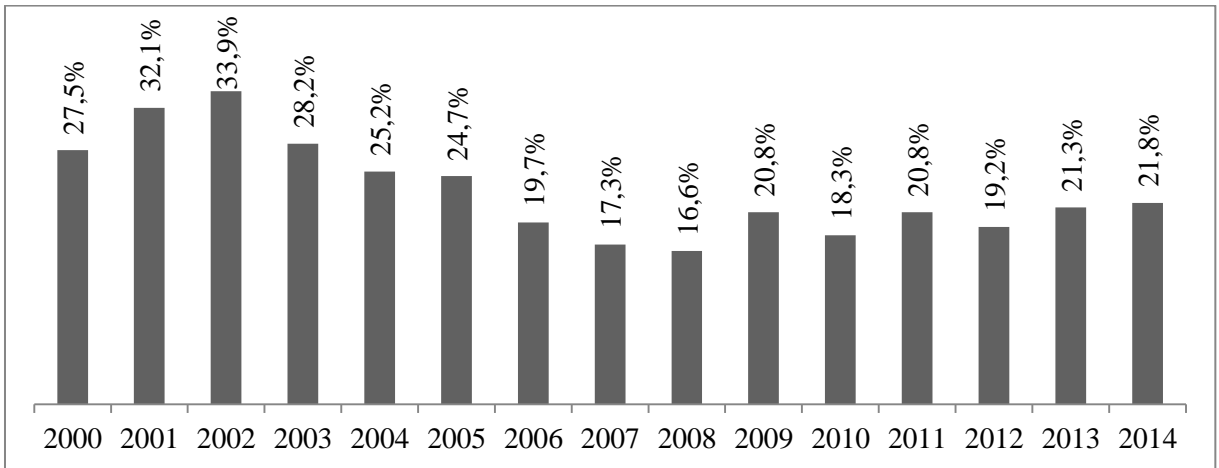
2013-2015 dönemi turizm verilerine baktığımızda Türkiye'yi ziyaret eden turistler sıralamasında Almanların birinci, Rusların ikinci ve İngilizlerin de üçüncü sırada yer aldıkları görülmektedir.

Şekil 28 Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Oranı

Kaynak: TÜRSAB (Çevrimiçi) <http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turizmin-ekonomideki-yeri/gsmh-icindeg-pavi-1963-79.html> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

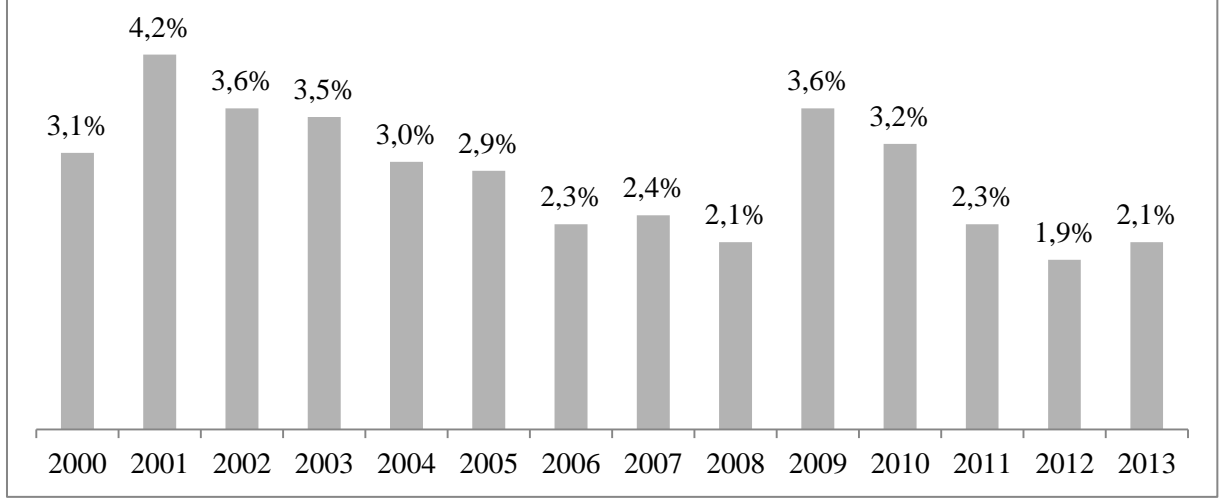
Türkiye'nin turizm gelirlerinin GSMH içindeki oranına baktığımızda ise, 2000 yılında 2,9% olan oranın 2014 yılında 4,3%'a çıktığı ve 48,28%'lik bir artış gerçekleştirdiği görülmektedir.

Şekil 29 Turizm Gelirlerinin İhracat İçindeki Payı

Kaynak: TÜRSAB/(Çevrimiçi) <http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

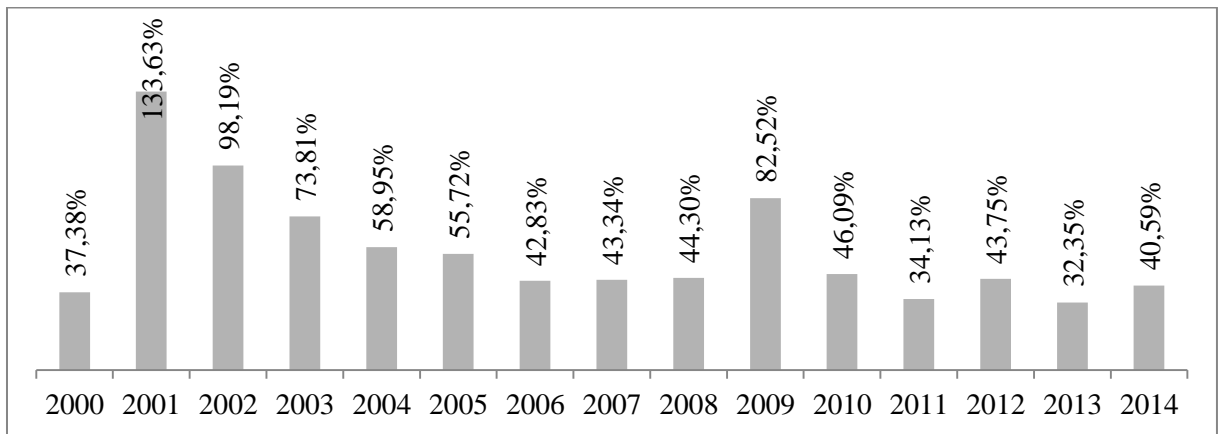
Turizmin Türkiye için taşıdığı önemi göstermesi bakımından önemli olan diğer bir gösterge ise turizm gelirlerinin ihracat içindeki payının ne olduğu göstergesidir. 2000 yılında bu oran 27,5% iken 2014 yılında 21,8% olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 30 Turizm Gelirlerinin İthalata Oranı

Kaynak: TÜRSAB/ (Çevrimiçi) <http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

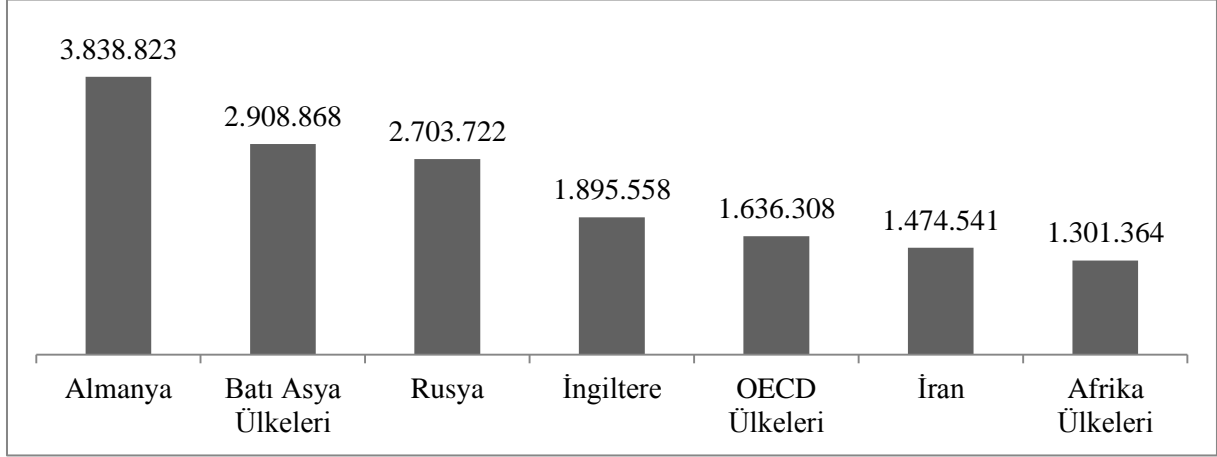
Diğer önemli bir gösterge olan turizm gelirlerinin ithalata oranına baktığımızda ise, 2000 yılında 3,1% olan bu oranın 2013 yılında 2,1% olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil 31 Turizm Gelirlerinin İthalat Açığını Karşılama Oranı

Kaynak. TÜRSAB/(Çevrimiçi) http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turizmin-ekonomideki-yeri/dis-ticaret-aciklarini-kapatmada-payi_916.html (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Ülkelerin gelir-gider dengesi açısından önemli bir gösterge olan turizm gelirlerinin dış ticaret açığını karşılama oranlarına baktığımızda Türkiye'nin turizmden elde ettiği gelir 2000 yılında dış ticaret açığını 37,38% oranında karşılarken 2014 yılında 40,59% oranında karşıladığı görülmektedir.

Şekil 32 Milliyetlerine Göre Turistlerin Toplam Bireysel ve Paket Harcamaları

Kaynak. TÜRSAB /(Çevrimiçi) <http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

Son olarak da milliyetlerine göre turistlerin toplam bireysel ve paket harcamalarına baktığımızda Rus turistlerin 2,7 milyar USD harcama ile 2014 yılında üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Özet olarak, turizm sektörü Türkiye için önemli bir sektör konumundadır. GSMH ve ihracat içindeki payı, ithalatı karşılama oranı ve dış ticaret açıklarını karşılamada teşkil ettiği oranlar ile turizm sektörü Türkiye için vazgeçilmez derecede kritik bir öneme sahiptir. Ve bu sektör içerisinde turist sayısı ve payı bakımından ikinci, toplam harcama tutarları bakımından da üçüncü sırada yer alan Rus turistler Türkiye için çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'nin Kırım'ın ilhakına yönelik olarak izlediği sessiz ve etkisiz politikada Türkiye turizm sektörü açısından önemli bir yere sahip olan Rus turistler de etki eden bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç

Soğuk Savaş sonrası dönem, tüm dünyada olduğu gibi Türk dış politikasında da yumuşak güç unsurlarının daha fazla ön plana çıkmaya başladığı bir dönemi de beraberinde getirmiştir. 2003 yılından günümüze kadar yönetimde olan AK Parti döneminde ise Türkiye dış politikada yumuşak güç unsurlarını daha fazla kullanmaya başlamıştır. Hatta Türk dış politikası ile ilgili eksen kayması ve Türkiye'nin maddi gücü ile söylemleri arasında büyük farklar olduğu tartışmaları uzun süre Türkiye ve dünya gündeminde kalmıştır.

2014 yılı başında Rusya tarafından ilhak edilen Kırım bölgesi ise, Soğuk Savaş sonrası Türkiye'nin TİKA gibi kurumları aracılığı ile yumuşak gücünü etkin bir şekilde kullandığı bölgelerden birisi olmuştur. Fakat, bölge ile tarihi, etnik ve kültürel bağları olan ve milyonlarca Kırım Tatar kökenli Türk vatandaşı bulunan Türkiye için Kırım'ın ilhakı, Türkiye'nin yumuşak gücünün sınırlarını ölçmek adına önemli bir vaka olarak ortaya çıkmış ve Türk dış politikasında sert güç-yumuşak güç tartışmalarına kayda değer veriler sunmuştur. Türkiye'nin her ne kadar yumuşak güç unsurlarını dış politikasında etkin bir şekilde kullanmaya çalışsa da sert gücün hala ana belirleyici olduğu sonucuna, sert gücün iki önemli unsuru olan askeri ve ekonomik güç bakımından Türkiye ve Rusya karşılaştırılarak varılmıştır. Kırım'ın ilhakı ile ilgili Amerika'nın Sesi radyosuna verdiği bir röportajda Kırım Tatarları lideri Mustafa Abdulcemil Kırimoğlu da “ Türkiye bir şeyler yapabilir. Ama doğal gazının, petrolünün yarısını Rusya'dan alıyor. Ticareti de 40 milyar dolar civarında. Bu bağlantılar kesilirse Türk ekonomisi zarar görür. Biz onu da istemiyoruz....Türkiye'de şimdi daha cesur bir hükümet var. Ne kadar cesur olsa da, ne yapabilirler. Onlardan daha önce Boğazlar'ı Rus gemilerine kapatmalarını rica ettim. Ama onlar Montrö Anlaşması'na bağlı olduklarını, savaş olmadığı sürece Boğazlar'ı kapatamayacaklarını söylediler. Burada haklılar. Elbette eğer Türkiye Boğazlar'ı kapatsa, petrol tankerlerini geçirmese etkisi olacak. Diyelim ki Karadeniz'e Türkiye'nin savaş gemileri çıksaydı, Kırım'a yakınlaşsaydı, o da bize moral verecekti. Onun da etkisi olurdu, ama Türkiye ve Rusya arasında gerginlik olacak ve elbette sonuçta bunun Türkiye'ye zararı da olur”¹⁰ değerlendirmesinde bulunarak Türkiye'nin askeri ve ekonomik güç faktörlerine vurgu yapmıştır.

---

¹⁰ **Amerika'nın Sesi**, “Kırımöğlu: 'Sanki Kırım'ı Unutmuş Gibiler””, (Çevrimiçi) <http://www.amerikaninsesi.com/content/k%C4%B1r%C4%B1mo%C4%9Flu-sanki-k%C4%B1r%C4%B1m%C4%B1-unutmu%C5%9F-gibiler/1912061.html> (Erişim Tarihi: 17.03.2016)

Kaynakça

AKPINAR, Erdal ve Adem BAŞIBÜYÜK. “Jeopolitik Önemi Giderek Artan Bir Enerji Kaynağı: Doğalgaz”. Turkey. **Turkish Studies**. International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 6/3. Summer 2011.

Amerika'nın Sesi. “Kırımöğlu: 'Sanki Kırım'ı Unutmuş Gibiler”. (Çevrimiçi) <http://www.amerikaninsesi.com/content/k%C4%B1r%C4%B1mo%C4%9Flu-sanki-k%C4%B1r%C4%B1m%C4%B1-unutmu%C5%9F-gibiler/1912061.html> (Erişim Tarihi: 17.03.2016)

DOĞAKA. “Enerji Sektör Raporu 2014”. (Çevrimiçi) <http://www.dogaka.gov.tr/Planlama-detay.asp?P=52&Planlama=sektorel-arastirma-raporlari&PD=524&PlanlamaDetay=enerji-sektor-raporu-2014> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

“Dünyanın En Büyük 250 Firması Arasında 42 Türk Firması Yer Aldı”. (Çevrimiçi) <http://www.intes.org.tr/ti/953/0/Dunyanin-en-buyuk-250-firmasi-Arasinda-42-Turk-Firmasi-Yer-Aldi-> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

EPDK. “Doğalgaz Piyasası Sektör Raporu 2014”. (Çevrimiçi) www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/2500 (Erişim Tarihi:07.05.2016)

GFP. “Countries Ranked by Military Strength”. (Çevrimiçi) <http://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> (Erişim Tarihi:17.03.2016).

İÇTEN, Celal. (9 Ekim 2015). “KTKYD İstanbul Şube Başkanı ile gerçekleştirilen röportaj”.

KAR, Muhsin ve Esra KINIK. “Türkiye’de Elektrik Tüketimi Çesitleri Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Bir Analizi”. **Afyon Kocatepe Üniversitesi. İ.İ.B.F. Dergisi**. C: X. S: II. 2008.

KTB. **Turizm İstatistikleri** / (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html> (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

NYE, Joseph. “Soft Power: The Means to Success in World Politics”. New York. Public Affairs. 2004.

ÖNİŞ, Ziya ve YILMAZ, Şuhnaz. “Turkey and Russia in A Shifting Global Order: Cooperation, Conflict and Asymmetric Interdependence in A Turbulent Region”. ‘y.y’. Third World Quarterly. 37:1.

Rusya’da Çalışan Türk İşçi Sayısı. (Çevrimiçi)

<http://tr.sputniknews.com/rusya/20151202/1019428800/rusya-turkiye-yaptirim-isci-topilin.html> (Erişim Tarihi: 17.05.2016)

TAŞTEKİN, Fehim. “Cenaze Diplomasisiyle Kırım Çıkarması”, Radikal, (Çevrimiçi)

<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/fehim-tastekin/cenaze-diplomasisiyle-kirim-cikarmasi-1065224/> (Erişim Tarihi: 17.03.2016)

T.C. ETKB. 2014 Yılı Bütçe Sunumu/ (Çevrimiçi)

<http://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2f2014+Y%c4%b1%2f11%2f11%2f11+B%2fc3%2fbct%2fc3%2fa7esinin+TBMM+Genel+Kuruluna+Sunumu.pdf> (Erişim Tarihi:07.05.2016)

T.C. ETKB. 2015-2019 Stratejik Plan. (Çevrimiçi)

http://sp.enerji.gov.tr/ETKB_2015_2019_Stratejik_Plan.pdf (Erişim Tarihi: 07.05.2016).

TMB. Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri / (Çevrimiçi)

<http://www.tmb.org.tr/doc/file/YDMH-2015-03-Tr.pdf> (Erişim Tarihi:07.05.2016)

TÜRSAB. (Çevrimiçi) <http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri> (Erişim Tarihi:07.05.2016).

UNWTO/ (Çevrimiçi) <http://www2.unwto.org/annualreport2014> (Erişim Tarihi:07.05.2016)